

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อาหารแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างทางด้านวัตถุดิบ รสชาติที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของอาหารนั้นๆ รวมทั้งวิถีการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันตามชนชาติและชาติพันธุ์ต่างๆ ในเขตธนบุรีมีความหลากหลายของอาหารตามวัฒนธรรมอาหารจากกลุ่มชาติพันธุ์หลาย ๆ กลุ่มที่อาศัยอยู่ร่วมกัน อาทิชาวไทย ชาวไทยเชื้อสายมุสลิม ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยเชื้อสายโปรตุเกส และชาวไทยเชื้อสายมอญที่อาศัยมายาวนาน ที่ยังคงเอกลักษณ์และสืบทอดต่อกันมา

เขตธนบุรีแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 7 แขวง ได้แก่ แขวงวัดกัลยาณ์ แขวงหิรัญรูจี แขวงบางยี่เรือ แขวงตลาดพลู แขวงบุคคโล แขวงสำเหร่ และแขวงดาวคะนอง ซึ่งมีชุมชนรวมทั้งหมด 45 ชุมชน คนในแต่ละชุมชนมีหลายชาติพันธุ์อาศัยอยู่ในชุมชน จึงมีวัฒนธรรมอาหารที่แตกต่างกัน อาชีพส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพรับจ้าง ค้าขาย และอุตสาหกรรมในครัวเรือน (สำนักงานเขตธนบุรี. มปป)

วัฒนธรรมอาหาร หมายถึง ธรรมเนียม วิธีการและประเพณีต่างๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับอาหารที่คนในชุมชนหรือสังคมหนึ่งยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอาหารทุกขั้นตอน (พิทยา สายหู, 2534 อ่างใน ประหยัด สายวิเชียร, 2547: 65) ความรู้เกี่ยวกับอาหารไม่ใช่ สัญชาตญาณอัตโนมัติตามธรรมชาติ แต่เป็นประสบการณ์จากการปฏิบัติ ธรรมเนียมประเพณีของครอบครัว และของสังคมที่มีวัฒนธรรมเดียวกันยึดถือหรือปฏิบัติอยู่ ฉะนั้นการที่จะเข้าใจเรียนรู้คนต่างชาติ ต่างวัฒนธรรม หากไม่เข้าใจ ไม่ศึกษาพิจารณาเรื่องอาหาร ซึ่งประกอบด้วย การพิจารณาถึงแบบอย่าง กฎเกณฑ์ที่คนเหล่านั้นยึดถือปฏิบัติ จะทำให้ไม่เข้าใจหรือเข้าใจผิดได้ ทั้งนี้เพราะความสำคัญของอาหารที่แท้จริงในชีวิต เป็นการกำหนดปริมาณ ประเภท การจัดหา วิธีการปรุง และวิธีการกิน ด้วยการอบรมสั่งสอนทั้งทางตรงและทางอ้อมจากรอบครัว และคนอื่นๆ ในสังคมนั้นๆ สืบทอดกันมา (ประหยัด สายวิเชียร, 2547)

วัฒนธรรมอาหารในเขตนบุรีที่เกิดจากความหลากหลายทางชาติพันธุ์และภูมิปัญญาทั้งอาหารไทย อาหารมุสลิมอาหารจีน อาหารโปรตุเกส และอาหารมอญแสดงถึงความหลากหลายของอาหาร และมีความเป็นความเอกลักษณ์และสืบต่อกันมาปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์มีการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว รวมถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นของชนชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในด้านประเพณี ด้านพิธีกรรมทางศาสนา และด้านอาหาร เหล่านี้เริ่มเลือนหายอันเกิดจากหลายปัจจัย อาทิ การแต่งงานข้ามสายพันธุ์ คนนอกพื้นที่เข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนมากขึ้น การย้ายถิ่นฐานของชนชาติพันธุ์ที่อยู่ดั้งเดิมออกไปยังที่อื่น ๆ ทำให้ชนชาติพันธุ์ดั้งเดิมน้อยลง และวัฒนธรรมอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์เดิมได้กำลังจะเลือนหายไป ซึ่งเกิดจากการที่อาหารหลายอย่างได้มีการผสมผสาน ปรับปรุง ดัดแปลงอาหารระหว่างอาหารของชาติพันธุ์ต่าง ๆ ทั้งส่วนประกอบของอาหาร และกรรมวิธีการปรุงส่งผลให้ปัจจุบันภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้กำลังถูกกลืนทางวัฒนธรรมของยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป

คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับชุมชนต่าง ๆ และลงพื้นที่ศึกษาชุมชน พบว่าอาหารโปรตุเกสและอาหารมอญในเขตนบุรีซึ่งมีทั้งความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของอาหาร และมีส่วนที่คล้ายกับอาหารไทย อาทิ การใช้วัตถุดิบ กระบวนการผลิตบางอย่างคล้ายกับอาหารไทย แต่อาจมีความแตกต่างวัตถุดิบบางอย่าง และจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนภูมิจีนพบว่าอาหารบางอย่างที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์โปรตุเกส กำลังจะสูญหายไป จะใช้เฉพาะช่วงเทศกาลเท่านั้น และจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนวัดประดิษฐาราม (วัดมอญ) พบว่าชาวมอญแท้มีจำนวนน้อยลง ส่วนใหญ่เป็นบุคคลทั่วไปที่เข้ามาอาศัยในพื้นที่ส่งผลให้วัฒนธรรมอาหารกำลังจะเลือนหายไปเช่นกัน

ดังนั้นทางคณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมอาหารโปรตุเกสและอาหารมอญในเขตนบุรี เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของวัฒนธรรมอาหารโปรตุเกสและอาหารมอญ ตลอดจนเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญา โดยสามารถศึกษาวัฒนธรรมอาหารอาหารโปรตุเกสและอาหารมอญในเขตนบุรีจากจุลสารและ VCD ซึ่งคณะผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นเผยแพร่

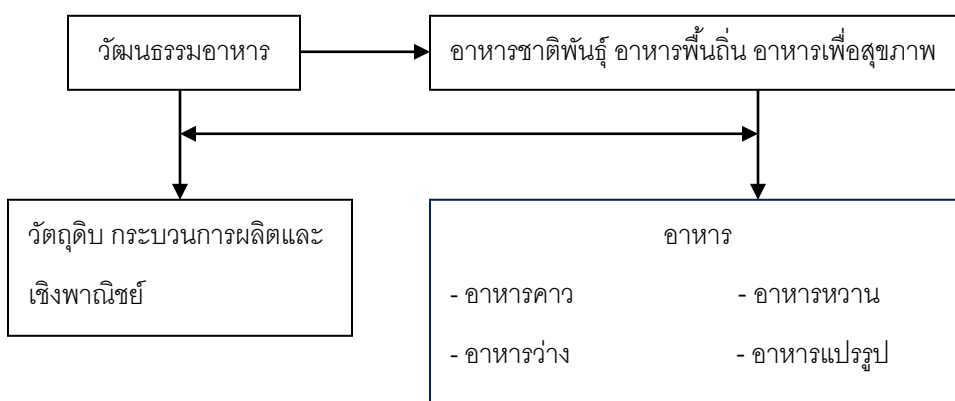
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมอาหารโปรตุเกสและอาหารมอญ
2. เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของวัฒนธรรมอาหารโปรตุเกสและอาหารมอญ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวัฒนธรรมอาหารไทยในเขตธนบุรี กรณีศึกษาอาหารโปรตุเกส และอาหารมอญ โดยแบ่งออกเป็นอาหารคาว อาหารหวาน และอาหารว่าง ทำการศึกษาด้านวัตถุดิบ กระบวนการผลิต และเชิงพาณิชย์ ของชุมชนกุฎีจีน แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรีและชุมชนวัดประดิวชิราชาม (วัดมอญ) โดยการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้หรือความรอบรู้ในอาหารโปรตุเกสและอาหารมอญ และมีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชน

กรอบแนวคิด

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. การอนุรักษ์องค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมอาหารโปรตุเกส และอาหารมอญจะ
ช่วยสร้างรายได้เพิ่มให้แก่คนในชุมชน
2. นำองค์ความรู้ที่ได้มาจัดทำข้อมูลและจัดทำสื่อเผยแพร่ความรู้วัฒนธรรม
อาหารโปรตุเกส และอาหารมอญ